

De reizende, die wat meer tijd ter zijner beschikking heeft dan de meesten, mag er zich niet mede tevreden stellen de Bosporus op een stoomboot op- en af te varen, hij moet de bergen aan beide oevers beklimmen en genieten van het uitzicht; ook zonder gids kan men dat zeer goed doen.

Met eenig recht kan men den Bosporus in twee gedeelten scheiden een heroïsche en een idyllische. Heroïsch is het landschap, dat wij aanschouwen vanaf de ruïnen van den Byzantinische burcht bij Anatoli Kawak, het zoogenaamde Genuesche slot. Als van een Noordsche fjord rijzen de oevers van den Bosporus omhoog, stijf, koel en koud. Diep onder ons vloeit het blauwe water, waarop scheepjes met hun witte zeilen en vlugge stoomboten zich voortbewegen naar de zilte zee. Tot ernst stemt het gansche landschap. Zonder boom, zonder struik zijn de bergen, alleen aan het licht ontleenen zij hun betoovering. Heeft hier eens Frithjof gerust toen hij zijn mythische tocht maakte naar de Middellandsche zee? Juist hier missen wij die prachtige wolkgevaarten van het Noorden, donker en dreigend, waaruit de bliksem te voorschijn schiet.

Ook de hoogvlakte tusschen Kilia en Bujukdere is een bezoek overwaard. Komen wij er in den morgen als de nevelen nog hangen over den Bosporus, langzaam scheuren en als machtige coulissen uiteen worden geschoven, dan aanschouwen wij voor ons een prachtig berglandschap.

Maar lieflijker is het uitzicht van den Reuzenberg ten Noorden van Beikos, de om zijne sagen zoo beroemden Josua Dagh.¹⁾ Ook deze is gemakkelijk te bereiken, de reiziger behoeft zich slechts toe te vertrouwen aan een wagen, die veel van een huifkar heeft, met welke men hem voor enkele stuivers naar boven brengt. Reeds de weg er heen is schoon. Eerst rijdt men over de prachtige groene weide van Beikos, dan door een lommerrijk woud van kastanjeboomen en beuken, op wier loof het helle zonlicht schittert.

Zagen wij op de kale hoogte van het Genuesche slot diep onder ons den blauwen vloed, hier daalt de begroeide berg, die Josua's moskee draagt, langzaam af. Kwam ons op den berg van Anatoli Kawak het Noorden in de gedachte, hier herinnert alles aan het Zuiden.

Deze drie vergezichten op den Aziatischen oever van de zeeboezem zijn zoo verscheiden dat het der moeite zeer loont ze alle drie te leeren kennen.

Willen wij den Vuurberg bestijgen, dan gaan wij te Vane-koi aan wal en wandelen noordwaarts langs den Bosporus tot een voetpad rechts naar het park omhoog voert. Evenals het park van Therapia bedekt het de geheele berghelling, maar het verraadt veel minder de zorgende hand van den tuinman. De prachtige donkere Cypressen gelijken veel op onze dennen. Nu eens vormen zij een donkere heg, die het smalle voetpad slechts bescheidene ruimte gunt, dan omzoomen zij een kleine weide, een boschkampje. Schuw treden zij elders terug om een reuzenplataan plaats te geven. Aan hun voet ruischt een bron: jonge Turksche meisjes wasschen er hunne bonte doeken.

Zulke schilderachtige tafreelen vindt men aan den Bosporus overal. Zij zijn even karakteristiek als die schaduwrijke plekjes, waar onder eeuwenoude woudreuzen de cafésdsje²⁾ zijne gasten bedient.

In die stille hoekjes is het heerlijk rusten. Onder den grootschen plataan staat een kleine moskee; er naast ligt een verwaarloosd kerkhof met drie of vier graven omgeven

door een kunstig hek. De reuzenplataan werpt op alles een donkere schaduw, op de huisjes, het straatje en de laatste rustplaats der dooden met de kleine vijgenboompjes. Hier kent men uur noch tijd. Menig geslacht genoot er van de rust, menig helder oog zal gesloten worden eer die geweldige woudreus zijn kroon neigt ten bodem!

De bekendste van alle plekjes wegens het schoon uitzicht dat men er heeft is de top van den Tschamlidscha of Bulgurly, de trotsche bergkegel van meer dan 260 meter in wiens nabijheid Scutari ligt. Het is daarboven een wereld op zichzelf. Naar het Oosten leiden lange schaduwrijke heggen van laurier, fraaie wegen naar den oever van den Golf van Ismid en geven den wandelaar uitzicht op de zee waarin de Prinseneilanden als lichtende topasen schijnen te zwemmen. In het Zuiden en Westen liggen, als kleine dorpjes, koloniën tegen de helling van den berg; hooger op ziet men glanzend witte landhuizen te midden van uitgestrekte tuinen en hoven.

Naar het Noordwesten voert door boschjes van wilde vruchtboomen en laurier de weg naar het tooverachtig keizerlijke lustslot Bejlerbey, geheel van marmer gebouwd. En dan ten slotte nog een langen langen blik op Konstantinopel, de miljoenenstad, op Stamboul, Galata en Pera, het reusachtig domein Yildiz Kiosk, de schuilplaats van den beheerscher der geloovigen!

Het bestijgen van den Bulgurlu is gemakkelijk; bij de landingsbrug van Scutari vindt men eenige dozijnen Turksche wagens en schreeuwende paardejongens, die gaarne voor tien piaster⁴⁾ hun dier den vreemdeling voor een paar uur afstaan; den weg behoeft men niet te vragen, de knaap gaat als gids mede.

Laten wij hier op den Tschamlidscha afscheid nemen van den Bosporus; nooit zien we hem misschien weder, maar onuitwischaar zal blijven de herinnering aan zijn hemelsch blauwe wateren en eenig schoone oevers; menigmaal zal later voor ons opdoemen de reeds voor eeuwen beroemde zeeboezem die twee werelddeelen scheidt!

Konstantinopel, Juni 1907.

A.

⁴⁾ Ongeveer f 1.10; men geeft gewoonlijk nog een klein backschisch, fooi, bv. twee piaster.

KENNISMAKING.

W e maken en maakten op verschillende wijzen kennis met de kruiden des velds, de vogelen des hemels, het gedierte dat gaat en het gedierte dat kruipt of zwemt. Tegenwoordig zoeken we onbekenden en vinden vaak iets anders dan hetgeen we zochten, maar dat ons toch heel welkom is. In onze jeugd geschiedde zulks niet. Toen openbaarde de natuur zich aan ons, zonder dat we onzerzijds hiernaar streefden. Daardoor was de kennismaking toen met planten en dieren ongedwongen en maakte zij dikwijls een krachtiger indruk dan thans meestal het geval is. We hebben allen indrukken bewaard van die eerste ontmoetingen met onze vrienden der natuur, welke niet zelden van invloed waren op onze latere beschouwing omtrent hen.

Een der eerste dieren, hetwelk op indrukwekkende wijze aan me voorgesteld werd, was een rups. Ik was toen nog een heel klein jongetje en zag op de deel een groote, harige vlinderlarve bedaard voortkruipen. Ik vroeg aan onzen knecht, wat dit toch wel voor een dier zou zijn. Deze antwoordde met gemaakt gebaar van angst: „O, jongen een wolf! een wolf!”

¹⁾ Berg van Josua, bij wiens graf de Mohammedanen gaarne bidden om ziekten te voorkomen en rampen af te weren.

²⁾ Koffiehuishouders; zij verkoopen niets dan mokka, dat in zeer kleine kopjes wordt voorgediend met een groot glas frisch bronwater.

Wel kende ik een wolf slechts bij naam, maar dacht me bij dien naam iets heel verschrikkelijks. Van schrik liep ik me dan ook bijna buiten adem. Nooit heb ik later een zekeren afkeer van rupsen geheel kunnen overwinnen. Wel heb ik ze al gekweekt en wel vind ik ze vaak mooi en merkwaardig, doch ze in de hand nemen b.v. doe ik liever niet.

In aangename herinnering blijft me steeds de avond, waarop ik voor het eerst het geheimzinnige, gonzende geluid van een watersnip hoorde. Ik was met m'n ouders uit geweest en we begaven ons over een stillen weg, tusschen lage weilanden door, huiswaarts. Het was een zoete lente-avond. De dauw hing boven de slooten en de zachte zuidenwind voerde de zoetste geuren van ontbottend groen en lentebloemen mede. Aan den nevelig blauwen hemel blonk de blanke maan. Mmm.... mmm.... mmm.... klonk het in de stilte van den nacht. Ik vond het zoo'n vreemd en tevens zoo'n mooi geluid, dat ik er aangenaam van huiverde, dat ik nu nog steeds gaarne het eigenaardige gonzen hoor.

Ik ging al school, toen ik me een groot aantal meikevers had gevangen. Ik deed ze in een ouden klomp, stopte er wat bladeren boven op en dacht: nu zullen ze wel lekker tot morgenochtend slapen. Voorts zette ik m'n „beestenspel" stil-tjes op een kast in het woonvertrek; dan had ik, als ik morgen vroeg gekleed was de dieren dadelijk bij de hand. Als overal buiten, aten we in dien tijd van 't jaar vroeg ons avondeten. De pap stond al te dampen in de borden, toen m'n lievelingen in de keuken begonnen rond te snorren. Overal vlogen ze tegen aan; één zette zich in mijn gelaat en een ander kwam achter mijn jaskraagje terecht. De beesten maakten me zoo „grijselijk", dat ik geen eten meer lustte en 's nachts telkens wakker werd met een gevoel, alsof er een menigte kevers over m'n lichaam kroop. En zelfs nu laat ik nog ongaarne een meikever over m'n hand lopen.

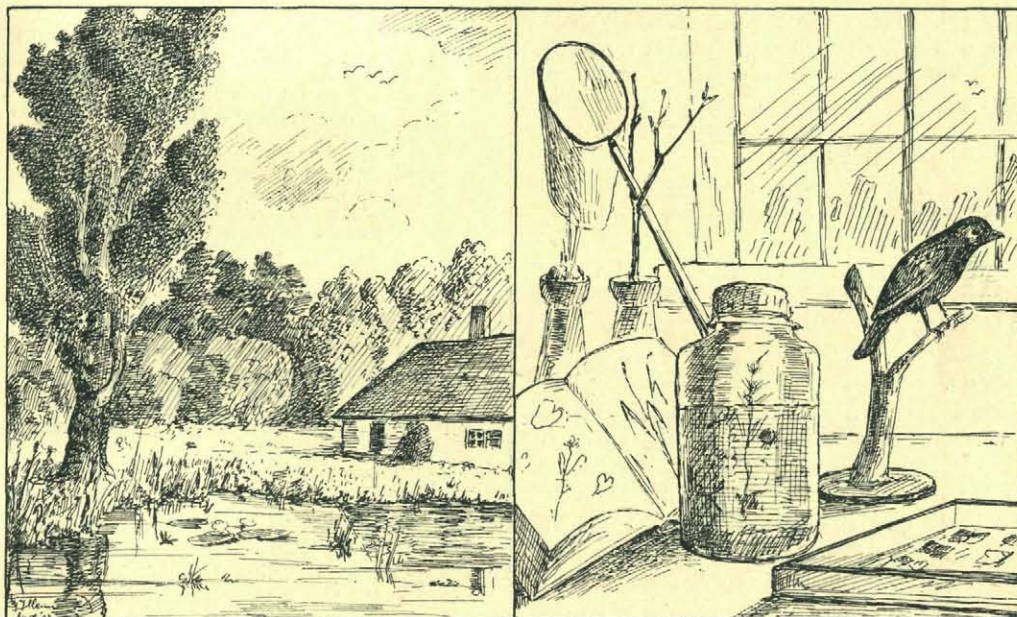
Ik kan me den avond nog zeer levendig voorstellen, waarop ik voor het eerst den nachtegaal met bewustheid hoorde. Vader en ik kwamen van een akker, waar ik eenig licht werk had verricht. De elzen en berken prijkten met het eerste groen. Het had iets geregend en daardoor glansden de jonge blaadjes, alsof ze van zijde waren, ja, veel schooner nog. Dicht bij een oude boerderij, waar een lekker geur van seringen ons tegen kwam en een breede sloot fangs den weg vol stond met de eerste scheuten van de irissen, bevond zich een dicht kreupelbosch. Daar klonk plotseling het lied van den koning der zangers in onze onmiddellijke nabijheid. „Hoor den nachtegaal eens zingen", sprak vader. Nog nooit heb ik hem zó verstaan, als toen. 't Was me, als werd ik

in een feeënwereld verplaatst. Die luide klanken vol melodie, die zoo heerlijk „sappig" werden uitgefloten, maakten een diepen indruk op me, dien ik niet kan omschrijven.

Slechts een viertal indrukken heb ik opgeschreven van de uitgebreide verzameling welke ik zoo gelukkig ben te bezitten, waaronder dieren en planten voorkomen, die door niets buitengewoon merkwaardig of schoon zijn, dan door de sprekende omstandigheden, waaronder ik ze voor het eerst leerde kennen. Het is m'n bedoeling geenszins den lezer te vermoeden met een reeks van kleine verhaaltjes, die eigenlijk enkel voor me zelf waarde hebben. Wel wilde ik gaarne voor een oogenblik de aandacht vestigen op het feit, dat er een innig verband bestaat tusschen de omstandigheden, waaronder een kind, vooral een kind, kennis maakt met een voorwerp uit de natuur en het beeld van dit voorwerp, hetwelk in de ziel van een kind ontstaat.

Ik heb wel eens een stopflesch in school gehad met allerhande „wormen" er in. De jongens, die in het minst niet gedacht hadden, dat er zoo veel en zoo verscheiden leven in 't water kruist, toonden een ongekennde belangstelling in de kleine wereld. Maar. Daar stond die stopflesch twee, drie

dagen, een week. Altijd ging de salemander: hoog — laag, laag — hoog, hoog — laag. Altijd zat de larve van een kokerjuffer te wriemelen aan de planten. Altijd zwom het stekeltje heen en weer. Altijd slieden langzaam de slakken langs den glazen wand. De flesch geurde naar den modder van een oude

sloot.... Weg er mee!

Dan liever naar een kolk, waar hottonia bloeit, waar de mugjes dansen boven de gladde wateroppervlakte, waar blauwe, groene en roode nimfen schitteren in den zonneschijn, waar in de struiken een grasmusch zingt en klein Jantje verstoppertje speelt, waar in het klare water gegluurd en getuurd.... kijk, kijk!.... weg is zij weer de glimmend zwarte tor!

Eigenlijk moest elk kind op een schoonen lenteavond voor het eerst met den nachtegaal kennis maken, in een somberen nacht met de uilen, op een frisschen voorjaarsmorgen met de spechten, op een lekkeren zomer-voor den middag met de wiewaal. Het moest voor het eerst van de veldkers hooren in een lila weide, van de dotterbloem in een goudgele, van het vergeet-mij-nietje bij den oever eener beek.

Natuurlijk kunnen we er onmogelijk steeds voor zorgen, vooral niet in school, beter in huis, dat de kleinen op de echte, de allerbeste wijze met onze „vrienden uit de natuur" kennis maken.

Maar wel kunnen we er zelf op letten en anderen op wijzen, dat een bosch mooier is dan een schooltuin, een